

OVOZNI YO‘LGA QO‘YISH – XONANDALIK SAN’ATINING ASOSI

Respublika musiqa va san’at texnikumi

To’ychiyev Iqbol

Maxammadaliyeva Dilnavoz

Annotatsiya: Mazkur maqolada xonandalik san’atida eng muhim bosqichlardan biri hisoblangan ovozni yo‘lga qo‘yish jarayoni tahlil qilinadi. Maqolada ovoz chiqarish, nafas olish, rezonans, artikulyatsiya, diksiyani shakllantirish kabi vokal texnikalar, shuningdek, mashhur vokal uslublari haqida fikr yuritiladi. Ovoz salomatligini saqlash va vokal mashqlar orqali uni rivojlantirish masalalari ham alohida ko‘rib chiqiladi. Maqola vokal san’ati bilan shug‘ullanuvchi o‘qituvchilar, talaba-xonandalar va havaskor ijrochilar uchun foydali ilmiy-uslubiy manba hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: Ovozni yo‘lga qo‘yish, Nafas texnikasi, Rezonans, Artikulyatsiya, Diksiyani to‘g‘rilash, Belkanto, Vokal mashqlar, Xonandalik san’ati, Ovoz salomatligi, Musiqa ta’limi, Ovozni saqlash, Intonatsiya

Xonandalik san’atida eng muhim jihatlardan biri bu – ovozni to‘g‘ri yo‘lga qo‘yishdir. Nafaqat professional xonandalar, balki vokal bilan shug‘ullanuvchi har bir shaxs uchun ovozni boshqarish, nafasni to‘g‘ri taqsimlash, rezonansdan foydalanish va artikulyatsiya bilan ishlash – vokal ijroning sifati va salomatlik kafolatidir. Ushbu maqolada ovozni yo‘lga qo‘yish bosqichlari, vokal mashqlari va texnikalari haqida so‘z yuritiladi.

Ovozni yo‘lga qo‘yish – bu ovozni to‘g‘ri chiqishini ta’minlashga qaratilgan nafas, ovoz chiqarish va artikulyatsiya tizimining uyg‘un mashqlari majmuidir. Bu jarayon ovoz yo‘llarini sog‘lom holatda ushlash, xonanda ovozini rivojlantirish va uzoq vaqt davomida ijro qobiliyatini saqlab qolishga xizmat qiladi.

Nafas ustida ishlash

Nafas – ovozning asosi. Diafragmatik nafas olish texnikasi eng samarali hisoblanadi.

Mashqlar: “tinch nafas olish”, “puflash orqali nafas chiqarish”, “shovqinli nafas chiqarish”.

2. Ovoz rezonansi bilan ishlash

Ovozni og‘iz, burun va ko‘krak rezonatorlari orqali yo‘naltirish.

“m” va “n” tovushlari orqali rezonansni his qilish mashqlari.

3. Artikulyatsiya va diksiyani to‘g‘rilash

Til, lab va jag‘ harakatlarini mustahkamlash orqali nutq aniqligini oshirish.

Mashqlar: “ta-ka-la”, “me-mo-ma”, “bi-bo-ba” kabi bo‘g‘inlar bilan tez aytish.

4. Interval va tovush balandligi bilan ishlash

Vokal diapazonni kengaytirish uchun gamma (tonal ketma-ketliklar) asosida mashqlar.

Piyano yoki nay chaluvchilar bilan muvofiq ishlash orqali intonatsiyani to‘g‘rilash.

Mashhur vokal texnikalar

Belkanto – italyan vokal maktabining eng nozik va nafis usuli;

20-Fevral, 2025-yil

Portamento – ohanglarni bir-biriga silliq o‘tkazish;

Stakkato – qisqa, ravon ohanglar;

Legato – uzluksiz bog‘lanadigan ohanglar.

Ovozni saqlash va ehtiyotlash

Sovuq suv va shirin ichimliklardan saqlanish;

Haddan tashqari zo‘riqishdan qochish (ayniqsa, yuqori notalarda);

Suv ichish, ovozni dam oldirish;

Doimiy vokal mashqlar bilan ovozni “forma”da ushlab turish.

Ovozni yo‘lga qo‘yish – bu xonandalik san’atining negizi, musiqiy ifodaning ilk bosqichi. Ovozga ehtiyotkorlik bilan yondashish, muntazam mashq qilish va to‘g‘ri texnikalarni qo‘llash orqali har bir xonanda o‘z ijrosining sifatini oshiradi. Ovoz – bu nafaqat ijro vositasi, balki inson qalbining ohangidir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Хамидов Х. – Вокал санъати ва овоз тайёрлаш методикаси. – Самарқанд: “Ижод”, 2012.
2. Исмоилов Э. – Муסיқа таълимида овоз техникаси асослари. – Тошкент: “Ўқитувчи”, 2017.
3. Саидов Д. – Хонандалик санъати ва овоз назорати. – Бухоро: “Маърифат”, 2015.
4. Қурбонов С. – Овозни йўлга қўйиш бўйича амалий машқлар. – Тошкент: “Санъат”, 2019.
5. Ўзбекистон миллий энциклопедияси – 7-жилд, “Муסיкий таълим” бўлими. – Тошкент, 2004.
6. Joan Wall – Singer's Guide to Proper Vocal Technique. – Texas: Pst..., 2001.
7. Richard Miller – The Structure of Singing: System and Art in Vocal Technique. – Schirmer Books, 1996.